

Original Article

Association between Family Functioning, Domestic Violence and Parent-Child Relation and the Attitude of being Victims of Bullying among High School Girls

Fahimeh Pourmand¹, Farshad Mohsenzadeh^{2*}, Ali Ghaedniay jahromi³

1. Master of Family Counseling, University of Kharazmi, Tehran, Iran

2. Associate Professor of Counseling, Department of Counseling, University of Kharazmi, Tehran, Iran

3. PhD Candidate of Clinical Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

*Corresponding Author: Farshad Mohsenzadeh, Department of Counseling, University of Kharazmi, Tehran, Iran

Email: farshadmohsenzadeh@khu.ac.ir

Received: 17 December 2016

Accepted: 7 June 2017

Published: 8 August 2017

How to cite this article:

Pourmand F, Mohsenzadeh F, Ghaedniay jahromi A. Association between Family Functioning, Domestic Violence and Parent-Child Relation and the Attitude of being Victims of Bullying among High School Girls. *Community Health*. 2017;4(4):279-89. DOI: <http://dx.doi.org/10.22037/ch.v4i4.15366>

Abstract

Background and Objectives: Becoming victim of bullying at school is one of the compatibility problems during adolescence. Bullying could be in form of physical, sexual and psychological harassment from one or more students repeatedly over a period of time. Various factors could influence shaping this behavior or becoming its victim. The objective of this study was to investigate the role of family functioning, domestic violence, and parent-child relationship in being a bullying victim among high school girls.

Material and Methods: This cross-sectional descriptive study was conducted in 2015. The sampling framework included all the female high school students from District Seven of Tehran. As many as 383 individuals were randomly selected by using the staged-cluster sampling method. Olweus Bully/Victim Questionnaire, Straus Domestic Violence Questionnaire, parent-child Relationship Scale, and Family Assessment Device were used for data collection of the study. IBM SPSS Statistics 18 was employed for performing the statistical analysis.

Results: Being victim of bullying was meaningfully correlated with family functioning ($r=0.58$, $P=0.005$), domestic violence (violence of father: $r=0.67$, $P=0.003$ and violence of mother: $r=0.43$, $P=0.007$) and parent-child relation ($r=-0.54$, $P=0.006$). Physical aggression of fathers ($P<0.001$), their positive emotion ($P<0.001$), and problem solving ($P=0.001$) directly, and mother's functionality disorder/confusion ($P<0.001$), father's anger ($P=0.001$), and mother's physical aggression ($P=0.002$) reversely predicted being victim of bullying.

Conclusion: The study showed that the family directly and indirectly affects becoming a victim of bullying. Parent-child relation forms adolescent behavior patterns. Therefore, training parents in appropriate child raising methods could play an important role in preventing much social harm in the future.

Keywords: Bullying, Family Functioning, Domestic violence, Parent-child relationship

رفتار قربانی زورگویی شدن در بین دختران دبیرستانی: نقش عملکرد خانواده، خشونت خانوادگی و رابطه ولی فرزندی

فهیمة پورمند^۱، فرشاد محسن‌زاده^{۲*}، علی قائدنیای جهرمی^۳

۱. کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

۲. استادیار گروه مشاوره دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

۳. دانشجوی دکتری روانشناسی بالینی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

* نویسنده مسئول: فرشاد محسن‌زاده، گروه مشاوره دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

farshadmohsenzadeh@khu.ac.ir

تاریخ پذیرش: خرداد ۱۳۹۶

تاریخ دریافت: آذر ۱۳۹۵

چکیده

زمینه و هدف: رفتار قربانی زورگویی شدن در مدرسه یکی از مشکلات سازگاری در دوران نوجوانی است، و به شکل دریافت آزار و اذیت‌های جسمی، جنسی و روانشناختی یک یا چند دانش آموز دیگر به صورت مکرر در یک دوره زمانی است. هدف مطالعه حاضر تعیین رابطه متغیرهای عملکرد خانواده، رابطه والد-فرزندی و خشونت خانوادگی با رفتار قربانی زورگویی شدن دختران در مقطع دبیرستان بود.

روش و مواد: روش مطالعه حاضر توصیفی مقطعی بود، جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر دبیرستانی منطقه هفت اداره آموزش و پرورش شهر تهران که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مشغول به تحصیل بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای، تعداد ۳۸۳ دانش‌آموز دختر دبیرستانی انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه زورگویی/ قربانی Olweus، رابطه والد-فرزندی، عملکرد خانواده و خشونت Straus جمع‌آوری شد. داده‌ها وارد نرم‌افزار SPSS-18 شد، و با روش همبستگی و رگرسیون گام‌به‌گام مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: متغیر قربانی شدن با عملکرد خانواده ($r=0/58, P=0/005$)، رابطه والد-فرزندی ($r=0/54, P=0/006$) و خشونت خانوادگی شامل خشونت پدر ($r=0/67, P=0/003$) و خشونت مادر ($r=0/43, P=0/007$) رابطه معنادار دارد. در حالی که پرخاشگری فیزیکی پدر ($P<0/001$)، عاطفه مثبت پدر ($P<0/001$) و حل مشکل ($P=0/001$) به صورت مستقیم و آزدگی/ سردرگمی نقش مادر ($P<0/001$)، خشم پدر ($P=0/001$) و پرخاشگری فیزیکی مادر ($P=0/002$) به صورت معکوس پیش‌بینی کننده رفتار قربانی شدن می‌باشند.

نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان دادند که متغیرهای خانوادگی به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر فرایند قربانی زورگویی شدن اثر دارند. عوامل خانوادگی تأثیر بسزایی در شکل‌گیری الگوهای رفتاری نوجوانان دارد، آموزش شیوه‌های فرزندپروری و نظارت صحیح والدین بر فرزندان می‌تواند از بسیاری آسیب‌های اجتماعی در آینده پیشگیری نماید.

واژگان کلیدی: قربانی شدن در مدرسه، عملکرد خانواده، خشونت خانوادگی، رابطه ولی فرزندی

مقدمه

به طور مکرر و مداوم در معرض اعمال منفی فرد دیگر قرار می‌گیرد، توصیف کرد این اعمال منفی موقعی اتفاق می‌افتند که عدم تعادل بین قربانی و مهاجم وجود دارد به طوری

رفتار قربانی شدن، شکل خاصی از رفتار سلطه‌جویانه است و می‌توان آن را به صورت موقعیتی که در آن، دانش‌آموز،

که نظارت والدینی کمتری را تجربه می‌کنند، بیشتر بوده است (۶ و ۷). از سوی دیگر، عامل مؤثر دیگر در بروز رفتار زورگویانه، میزان انسجام و پیوند با مدرسه در دانش‌آموز می‌باشد (۸ و ۹). Santrock فرایندهای والدینی از جمله نقش مدیریتی و نظارتی والدین، همبستگی خانواده، ارتباط والدین و نوجوان و سبک والدین را به عنوان عوامل مؤثر در پیشگیری از رفتارهای مخاطره‌آمیز و زورگویانه بیان کرد (۱۰).

Olweus (۱) چهار عامل فرزندپروری منجر به پرورش کودک پرخاشگر می‌شود را بیان کرد: (۱) نگرش عاطفی بنیادی والدین، این نگرش در صورتی که فاقد گرمی و محبت عاطفی باشد خطر پرخاشگری بعدی را افزایش می‌دهد. (۲) میزان شکیبایی والدین در مقابل رفتارهای پرخاشگرانه کودک که شامل اعمال محدودیت توسط والدین به شکل غیرواضح، عشق و محبت کمتر و آزادی مفرط برای کودک (۳) استفاده والدین از متون پرخاشگرانه در تربیت فرزند، شامل تنبیه جسمانی، (۴) والدین دارای طغیان هیجانی خشونت‌آمیز. همچنین بیان کرد که کودکان طغیان‌گر در مقایسه با کودکانی که منش باثباتی دارند به احتمال بیشتری در آینده به افراد پرخاشگر و زورگو تبدیل خواهند شد (۱).

Slee & Rigby نشان دادند که کارکرد خانواده به عنوان یک کل، نقش مهمی در ایجاد و تداوم رفتارهای زورگویانه نوجوانان ایفا می‌کند. در خانواده‌هایی که ارتباط مثبت و عاطفی بسنده وجود ندارد، نوجوانان به احتمال بیشتری در مشکلات زورگویی/ قربانی شدن در مدرسه درگیر خواهند شد. اشکال این مشکلات ممکن است در جنس متفاوت باشد، به طور مثال ارتباط مثبت نابسند در خانواده با رفتار زورگویانه پسران در مدرسه مرتبط بود. اما برای دختران، ارتباط نابسند ویژگی‌هایی بود که ادعا می‌کند قربانی رفتار زورگویانه شده‌اند، اما خود به رفتارهای زورگویانه دست نزنند (۱۱).

زندگی خانواده در پدیدآیی رفتار زورگویانه و قربانی شدن نقش دارند، رفتار والدین سهل‌گیرانه (حساسیت زاید و کنترل کمتر) پیش‌بین بهتری برای تجربه قربانی شدن به وسیله کودک است. در حالی که سبک والدینی اقتدار گرایانه (حساسیت کمتر و کنترل زیاد) ارتکاب رفتارهای زورگویانه را بهتر پیش‌بینی می‌کنند (۱۲) تجارب بهره‌کشی نظیر بهره‌کشی خانواده از کودک، دل‌بستگی ضعیف و مدیریت

که قربانی در دفاع از خود با مشکل مواجه می‌شود (۱). رفتار قربانی شدن ممکن است در محیط‌های مختلف اتفاق بیافتد، اما آنچه که بیشتر مورد توجه پژوهشگران تعلیم و تربیت قرار گرفته، رفتار قربانی شدن در محیط مدرسه است که با خشونت مدرسه‌ای قرابت معنایی داشته و شکل خفیف‌تری از آن به شمار می‌آید (۲).

Smith & Brain نشان دادند که یک پنجم دانش‌آموزان مدارس ابتدایی و راهنمایی قربانی انواع مختلف رفتارهای زورگویانه هستند (۳). دانش‌آموزان می‌توانند قربانی زورگویی آشکار با دست‌ان افراد زورگو باشند یا در معرض زورگویی نهان نظیر منزوی‌سازی هدفمند، راه ندادن به گروه یا شایعه پراکنی درباره آنها قرار گیرند. غالباً رفتار زورگویانه در بین پسران به طور آشکار رخ می‌دهد همچنین آنها در مقایسه با دختران رفتارهای زورگویانه بیشتری نشان می‌دهند، مرور ادبیات مربوطه حاکی از شیوع شگفت‌آور رفتارهای زورگویانه در مدارس ابتدایی و راهنمایی و تفاوت‌های جنسی در رفتارهای زورگویانه ادراک شده توسط مرتکب شونده و قربانی است (۱).

دیدگاه‌های مختلف روان‌شناختی و جامعه‌شناختی بر این باورند که یک عامل به تنهایی تعیین کننده رفتار افراد نمی‌تواند باشد، بلکه عوامل متعددی در ایجاد و شکل‌گیری رفتار نقش دارند (۴). در بررسی رفتارهای زورگویانه نمی‌توان یک عامل را به تنهایی علل رفتار زورگویانه بیان کرد، دیدگاه‌های مختلف روان‌شناختی معتقدند که یک عامل به تنهایی تعیین کننده رفتار افراد نمی‌تواند باشد، بلکه عوامل متعددی در ایجاد و شکل‌گیری رفتار نقش دارند. نظریه‌ها و مطالعه‌های گذشته نشانگر آنست که متغیرهای بسیاری از جمله زمینه‌های خانوادگی و فردی با بروز رفتارهای مطلوب انضباطی در ارتباط است متغیرهایی مانند همبستگی خانواده، عملکرد خانواده، خشونت در خانواده، میزان جو عاطفی در خانواده، رابطه والد فرزند و مسائلی از این قبیل در شکل‌گیری رفتار فرد از اهمیت بسزایی برخوردار است. زورگویی، پدیده‌ای چند وجهی است که از درهم تنیدگی‌های میان روابط خانوادگی، روابط با همسالان، اجتماع مدرسه و فرهنگ، ناشی می‌شود. واضح است که نقش محیط‌هایی مانند خانواده و مدرسه بیشتر مورد توجه قرار گرفته است (۵).

در مطالعه‌های مختلف شیوع رفتار زورگویانه در نوجوانانی

بروز رفتارهای بهنجار و نابهنجار بر نقش منابع اصلی نظیر خانواده و همسالان موجود در مدرسه تاکید دارند (۲۱). بررسی‌ها نشان داد عوامل مؤثری بر بروز رفتار تأثیر دارند، از بین این عوامل خانواده مهمترین و اصلی‌ترین علل بروز رفتار است که می‌تواند رفتار صحیح را ارتقاء دهد یا علت رفتار خصمانه و نابهنجار باشد، مطالعه‌ها نشان داده اند عملکرد خانواده، رابطه والد فرزندی و میزان خشونت در خانواده از متغیرهای تأثیرگذار بر رفتار فرد است، لذا این مطالعه با هدف تعیین رابطه متغیرهای عملکرد خانواده، رابطه والد فرزندی و میزان خشونت در خانواده با رفتار قربانی شدن دختران در مقطع دبیرستان انجام شد.

روش و مواد

روش مطالعه توصیفی-همبستگی بود جامعه آماری این مطالعه را کلیه دانش‌آموزان دختر دبیرستانی منطقه هفت اداره آموزش و پرورش شهر تهران که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مشغول به تحصیل بودند تشکیل داده بودند. پس از تصویب پروپوزال در گروه مشاوره و شورای پژوهشی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی با هماهنگی و انجام مکاتبات اداری با اداره آموزش و پرورش منطقه هفت تهران و ارائه مجوز جهت تکمیل پرسشنامه در مدارس دخترانه مقطع دبیرستان با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای، ابتدا از بین مدارس منطقه هفت اداره آموزش و پرورش شهر تهران، چهار دبیرستان دخترانه شامل (دو مدرسه دولتی و دو مدرسه غیر دولتی)، سپس از هر مدرسه سه کلاس (یک کلاس مقطع اول دبیرستان، یک کلاس دوم دبیرستان و یک کلاس سوم دبیرستان) به صورت تصادفی انتخاب و وارد مطالعه شدند. بعد از کنار گذاشتن پرسشنامه‌های ناقص و نامعتبر، داده‌های حاصل از پرسشنامه‌های ۳۸۳ نفر شامل ۱۳۴ نفر در مقطع اول دبیرستان، ۱۱۶ نفر در مقطع دوم دبیرستان، ۱۳۳ نفر در مقطع سوم دبیرستان وارد تجزیه و تحلیل آماری شدند. سپس پرسشنامه‌ها در نرم افزار SPSS-18 جهت تجزیه و تحلیل وارد شد. و با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی همبستگی و رگرسیون گام به گام مورد تحلیل قرار گرفت. برای جمع‌آوری اطلاعات از ابزارهای زیر استفاده شد:

الف) پرسشنامه زورگویی/قربانی Olweus: این مقیاس، یک پرسشنامه ۳۸ سئوالی است که دانش‌آموزان باید یکی

نامناسب تعارضات نیز با قربانی زورگویی شدن رابطه دارند (۱۳). مطالعات دلالت بر شکل‌گیری رفتار زورگویی در محیط‌های خانوادگی دارد که روابط مبهم و ناهماهنگ، مشخصه آن است (۱۴). مطابق با نظریه‌های یادگیری اجتماعی و کنترل اجتماعی، والدین به دو صورت مستقیم (از طریق الگوبرداری و تقویت اجتماعی) و غیرمستقیم (از طریق شکل‌دهی ادراکات و نگرش‌ها) بر رفتارهای اجتماعی و هیجانات فرزندان‌شان تأثیر می‌گذارند. دوسوگرایی و از هم گسستگی روابط اعضای خانواده، نظم و انضباط سخت‌گیرانه، شیوه فرزندپروری متناقض و مستبدانه به احتمال بیشتری با رفتار زورگویی مرتبط است. ادراک ضعیف پسران از خودارزشمندی، گرمی و حمایت در محیط خانواده، احتمالاً به رفتار زورگویی آنان منجر می‌شود، در حالی که این نوع ادراک در میان دختران احتمال رفتار زورگویی و قربانی شدن آنان را بالایی‌برد (۱۵). سابقه تجربه سوء استفاده و خشونت فیزیکی کودک در محیط خانه با رفتارهای زورگویی او در مدرسه مرتبط است (۱۶). عراقی نشان داد کیفیت رابطه ولی فرزندی با میزان پرخاشگر بودن و غیرپرخاشگر بودن دانش‌آموزان رابطه دارد (۱۷). خشونت خانوادگی به عمل و یا برخوردی اطلاق می‌گردد که بر اساس آن، شخصی بر شخص دیگری، عمداً، در حومه و یا چارچوب خانواده، صدمه‌ی فیزیکی و یا اخلاقی وارد می‌نماید (۱۸). رفتار والدین در محیط خانواده، از عوامل اصلی توسعه رفتارهای خشن در جوانان است. نظارت ضعیف بر کودکان توسط والدین و استفاده از تنبیه‌های خشن بدنی به منظور تربیت کودکان، از پیش‌بینی‌کننده‌های قوی خشونت در سنین نوجوانی و بزرگسالی هستند (۱۹). مشاهده شده است که کودکان در هنگام مواجهه با خشم یا تعاملات پرخاشگرانه والدین، استرس بیشتری نشان می‌دهند و این استرس با مواجهه مکرر، منجر به بروز رفتارهای پرخاشگرانه در آنها می‌گردد. نتایج مطالعه‌های متعدد نشان داد تعارضات بین فردی اعضای خانواده، خشونت‌های خانگی و استفاده از تنبیه برای رفتارهای منفی، سطح نظارت والدین، شیوه‌های ارتباطی اعضای خانواده، شیوه‌های منفی، ناکارآمد و ضعیف فرزندپروری و ادراک منفی فرزندان از محیط خانواده مستقیماً بر رفتار زورگویی و سازگاری نوجوان تأثیر می‌گذارد (۲۰). در واقع نظریه‌های عمده اجتماعی و علوم رفتاری، در یادگیری و

خشونت‌های کلامی و روانی و سوالات ۱۲ تا ۱۸ خشونت‌های فیزیکی و جسمانی شدید را می‌سنجد. این سوالات را می‌توان هم برای ارزیابی تجربه مستقیم خشونت و هم برای ارزیابی میزان شاهد خشونت بین دیگران بودن به کار برد. این مقیاس در سال ۱۹۷۹ توسط Straus تهیه شده است، Straus پایایی و روایی مقیاس را روی ۲۱۴۳ نفر از زوج‌های آمریکایی ارزیابی نموده و با ضریب آلفای کرونباخ پایایی این مقیاس حداقل ۰/۷۸ به دست آورد. در این پژوهش میزان آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۵ به دست آمد.

یافته‌ها

تحلیل یافته‌ها نشان داد تعداد ۱۳۴ نفر (۳۵٪) در مقطع اول دبیرستان، ۱۱۶ نفر (۳۰٪) دوم دبیرستان، ۱۳۳ نفر (۳۵٪) در مقطع سوم دبیرستان در گروه نمونه حضور داشتند. از لحاظ نوع مدرسه ۲۱۱ نفر (۵۵/۱٪) مدرسه دولتی، و ۱۷۲ نفر (۴۳/۹٪) مدرسه غیردولتی مشغول به تحصیل بودند.

تحلیل نتایج در خصوص نوع رشته تحصیلی نشان داد ۱۳۴ نفر (۳۵٪) از گروه نمونه رشته عمومی یعنی در مقطع اول دبیرستان، ۶۰ نفر رشته ریاضی (۱۵٪)، ۹۶ نفر رشته علوم تجربی (۲۵٪)، ۹۳ نفر (۲۴٪) در رشته علوم انسانی مشغول به تحصیل بودند. از این تعداد ۲۱۱ نفر در مدرسه دولتی و ۱۶۸ نفر در مدرسه غیردولتی و چهار نفر در مدرسه نامشخص مشغول به تحصیل بودند. تحلیل داده‌ها نشان داد میانگین (انحراف معیار) رفتار قربانی شدن در مدرسه (۴/۹) (۲/۷)، میانگین (انحراف معیار) رابطه والد پدر با فرزند (۳۱/۷) (۱۱۴/۶) و رابطه والد مادر با فرزند (۲۹/۸) (۱۲۳/۲) بود، که نشان داد مادر ارتباط بهتری با فرزندان دارد. میانگین (انحراف معیار) عاطفه مثبت پدر (۱۴/۷) (۴۵)، و عاطفه مثبت مادر (۲۰/۶) (۷۸) می‌باشد. میانگین (انحراف معیار) خشونت در خانواده از طرف والد پدر (۱۰/۵) (۲۵) و از طرف والد مادر (۸/۲) (۲۱/۵) بود، که نشان می‌دهد ادراک خشونت پدر در خانواده نسبت به مادر بیشتر است. میانگین (انحراف معیار) عملکرد کلی خانواده (۲۱/۹) (۹۸/۸) بود، که در این خصوص باید بیان داشت که هرچه عملکرد خانواده کمتر باشد جو خانواده سالم‌تر است. میانگین متغیرهای نقش خانواده، حل مشکل و ابزار عاطفه از متغیرهای عملکرد خانواده به ترتیب برابر با (۸/۲) (۳۸/۵)، (۹/۸۳) (۴۳) و (۱۷/۳) (۴/۹) می‌باشد.

از پنج پاسخ ارائه شده به هر سؤال را انتخاب نمایند: «هرگز»، یک یا دو بار، دو یا سه بار در ماه، تقریباً یک بار در هفته یا چند بار در هفته». سوالات ۴-۱۲ مقیاس قربانی شدن را می‌سنجد که در این پژوهش از این سوالات استفاده شد. در این پژوهش آلفای کرونباخ مقیاس قربانی شدن ۹۲/۶ به دست آمد.

در مقیاس قربانی شدن چهار عامل (کلامی، اجتماعی، جسمی و دیگر) ۶۴٪ واریانس را تبیین کرد، همچنین همبستگی بین زیر مقیاس‌های قربانی شدن در دامنه ۰/۶ تا ۰/۹ قرار داشت و همبستگی‌ها مثبت و معنادار بود (۱۹).

ب) مقیاس رابطه والد-فرزندی (parent-child): Relationship Scale این مقیاس یک ابزار ۲۴ سؤالی برای سنجیدن نظر نوجوانان و جوانان درباره رابطه آنها با والدین‌شان است. این مقیاس توسط Fine, Moreland & Schwbel (۱۹۸۳) ساخته شده است. مقیاس رابطه ولی فرزند دو فرم هم ارز دارد، یکی برای سنجیدن رابطه مادر با فرزند و دیگری برای سنجیدن رابطه پدر با فرزند. هر دو فرم مقیاس یکسان است، بجز اینکه کلمه مادر یا پدر عوض می‌شوند (به نقل از ۳۳). این مقیاس با ضرایب آلفای ۰/۸۹ تا ۰/۹۴ برای خرده مقیاس‌های مربوط به پدر و نیز آلفای کلی ۰/۹۶ و ضرایب آلفای ۰/۶۱ تا ۰/۹۴ برای خرده مقیاس‌های مربوط به مادر است، بنابراین مقیاس از همسانی درونی عالی برخوردار است (به نقل از ۳۳).

ج) پرسشنامه سنجش عملکرد خانواده (Family Assessment Device): این پرسشنامه بنا بر الگوی McMaster تدوین شده است (به نقل از ۲۲) که شش بعد از عملکرد خانواده را تحت عنوان حل مشکل، ارتباط، نقش‌ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار را می‌سنجد و یک نمره عملکرد کلی خانواده بدست می‌دهد. این پرسشنامه در ایران بطور مکرر مورد بررسی قرار گرفته و گزارش شده است. پایایی این آزمون با توجه به ضرایب آلفای خرده مقیاس‌ها از ۰/۷۲ تا ۰/۹۲ می‌باشد، در مورد اعتبار نیز این پرسشنامه تا حدی دارای اعتبار همزمان و پیشبین است (به نقل از ۲۲). در این پژوهش آلفای عملکرد خانواده برابر با ۰/۹۴ بود.

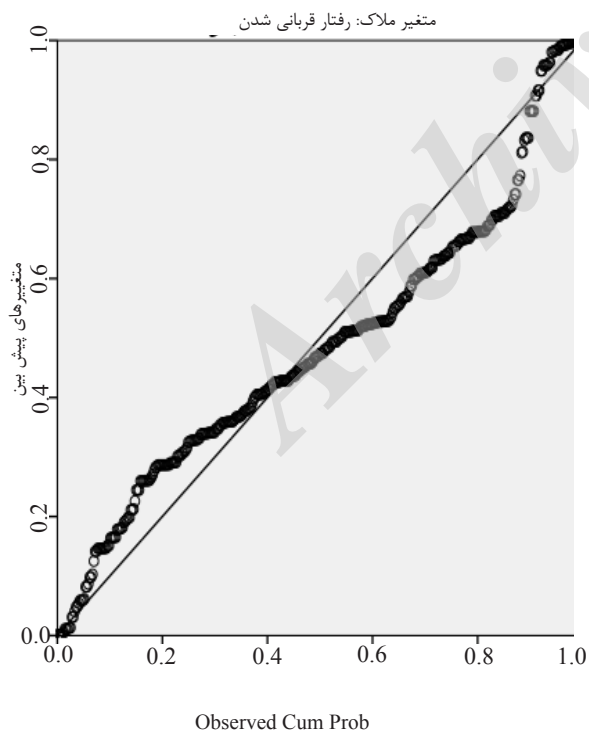
د) مقیاس خشونت Straus (Conflict Tactis Scale): ابزار سنجش مورد استفاده در این پژوهش مقیاس CTS می‌باشد. این چک لیست دارای ۱۸ آیتیم بوده که ۱۱ سوال اول آن

جدول شماره ۱- ضرایب همبستگی میان ابعاد مختلف عملکرد خانواده، خشونت خانوادگی و رابطه ولی فرزندی با قربانی شدن در مدرسه

متغیر	قربانی شدن در مدرسه	متغیر	قربانی شدن در مدرسه
عملکرد کلی خانواده	۰/۵۸**	پرخاشگری فیزیکی مادر	۰/۵۱**
ابهام نقش	۰/۵۳**	رابطه پدر با فرزند	-۰/۵۴**
حل مشکل	۰/۵۷**	رابطه مادر با فرزند	-۰/۵۴**
ابراز عاطفه	۰/۵۷**	عاطفه مثبت پدر	-۰/۵۳**
خشونت پدر در خانواده	۰/۶۷**	گفت و شنود (ارتباط) پدر	-۰/۵۴**
خشونت مادر در خانواده	۰/۴۳**	خشم پدر	-۰/۴۱**
تاکتیک‌های تعارض پدر	-۰/۳۳**	آمیزش پدران	-۰/۵۲**
پرخاشگری کلامی پدر	۰/۶۴**	عاطفه مثبت مادر	-۰/۵۴**
پرخاشگری فیزیکی پدر	۰/۷**	آزردگی/سردرگمی نقش	-۰/۵**
تاکتیک‌های تعارض مادر	-۰/۲۴**	هماندسازی	-۰/۴۵**
پرخاشگری کلامی مادر	۰/۵۹**	گفت و شنود(ارتباط) مادر	-۰/۵۲**

پیدا می‌کند. با وارد شدن عامل عاطفه مثبت پدر ۱٪ به واریانس اضافه شده است، با اضافه کردن خشم پدر، این میزان به ۵۳/۵٪ افزایش پیدا می‌کند. با وارد شدن عامل حل مشکل ۷/۰٪ به واریانس اضافه شده است. با اضافه کردن پرخاشگری فیزیکی مادر، این میزان به ۵۵/۴٪ افزایش پیدا می‌کند.

Normal P-P Plote of Regression Standardized Residual

نمودار شماره ۱- رابطه خطی بین متغیرهای تحلیل رفتار قربانی شدن

با توجه به وجود رابطه خطی بین متغیرها، با استفاده از تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی متغیر رفتار قربانی شدن در مدرسه پیش‌بینی شود. در واقع به عنوان متغیر پیش‌بین، رفتار قربانی شدن و متغیرهای عملکرد خانواده، خشونت خانوادگی و رابطه ولی فرزندی به صورت همزمان، به عنوان متغیر ملاک وارد تحلیل رگرسیون شده‌اند. یکی از پیش فرض های تحلیل رگرسیون، فرض استقلال خطا می باشد، که این مفروضه با میزان دوربین واتسون بررسی شده است، که با توجه به میزان ۲/۰ می‌توان نتیجه گرفت که فرض استقلال بین خطاها پذیرفته می‌شود.

در گام اول رگرسیون گام به گام، پرخاشگری فیزیکی پدر و در گام دوم پرخاشگری فیزیکی پدر و آزردگی/سردرگمی نقش مادر و در گام سوم پرخاشگری فیزیکی پدر، آزردگی/سردرگمی نقش مادر و عاطفه مثبت پدر، در گام چهارم پرخاشگری فیزیکی پدر، آزردگی/سردرگمی نقش مادر، عاطفه مثبت پدر و خشم پدر، و در گام پنجم پرخاشگری فیزیکی پدر، آزردگی/سردرگمی نقش مادر، عاطفه مثبت پدر، خشم پدر و حل مشکل و در گام ششم پرخاشگری فیزیکی پدر، آزردگی/سردرگمی نقش مادر، عاطفه مثبت پدر، خشم پدر، حل مشکل و پرخاشگری فیزیکی مادر توان پیش‌بینی معنادار برای رفتار قربانی شدن در مدرسه را داشته‌اند.

پرخاشگری فیزیکی پدر ۴۸/۹٪ واریانس رفتار قربانی شدن در مدرسه را پیش‌بینی می‌کند. با اضافه کردن آزردگی/سردرگمی نقش مادر، این میزان به ۵۱/۵٪ افزایش

نقش مادر ۰/۱۷ واحد قربانی شدن در مدرسه کاهش می‌یابد، با افزودن عاطفه مثبت پدر ۰/۲۶ واحد قربانی شدن در مدرسه افزایش می‌یابد، با افزودن خشم پدر ۰/۱۴ واحد قربانی شدن در مدرسه کاهش می‌یابد، با افزودن حل مشکل ۰/۲ واحد قربانی شدن در مدرسه افزایش می‌یابد و با افزودن پرخاشگری فیزیکی مادر ۰/۲ واحد قربانی شدن در مدرسه کاهش می‌یابد.

همان‌گونه که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود، با هر واحد تغییر در پرخاشگری فیزیکی پدر، عاطفه مثبت پدر و حل مشکل رفتار قربانی شدن افزایش می‌یابد و با افزودن آزردهی/سردرگمی نقش مادر، خشم پدر، پرخاشگری فیزیکی مادر رفتار قربانی شدن کاهش می‌یابد. با هر واحد تغییر در پرخاشگری فیزیکی پدر ۰/۷۵ واحد قربانی شدن در مدرسه افزایش می‌یابد و با افزودن آزردهی/سردرگمی

جدول شماره ۲- نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام برای پیش‌بینی رفتار قربانی شدن بر پایه عملکرد خانواده، خشونت خانوادگی و رابطه ولی فرزندی

متغیرهای پیش بین	مدل	R	R ²	β	F	t	معناداری	دوربین واتسون
پر خاشگری فیزیکی پدر	۱	۰/۷	۰/۴۸۹	۰/۷	۳۶۵/۲۹	۱۹/۱۱	۰/۰۰	۲/۰۳
پر خاشگری فیزیکی پدر	۲	۰/۷۱۸	۰/۵۱۵	۰/۶	۲۰۱/۷۷	۱۴/۳۹	۰/۰۰	-
آزردهی/سردرگمی نقش مادر	-	-	-	-۰/۱۸	-	-۴/۴۷	۰/۰۰	-
پر خاشگری فیزیکی پدر	۳	۰/۷۲۵	۰/۵۲۵	۰/۷۲	۱۳۹/۷۷	۱۲/۰۴	۰/۰۰	-
آزردهی/سردرگمی نقش مادر	-	-	-	-۰/۲۲	-	-۵/۱۱	۰/۰۰	-
عاطفه مثبت پدر	-	-	-	۰/۱۷	-	۲/۸۵	۰/۰۰۵	-
پر خاشگری فیزیکی پدر	۴	۰/۷۳۲	۰/۵۳۵	۰/۷۲	۱۰۸/۸۴	۱۲/۰۱	۰/۰۰	-
آزردهی/سردرگمی نقش مادر	-	-	-	-۰/۲۱	-	-۵/۰۳	۰/۰۰	-
عاطفه مثبت پدر	-	-	-	۰/۲۴	-	۳/۶۷	۰/۰۰	-
خشم پدر	-	-	-	-۰/۱۲	-	-۲/۸۵	۰/۰۰۵	-
پر خاشگری فیزیکی پدر	۵	۰/۷۳۶	۰/۵۴۲	۰/۶۸	۸۹/۳۱	۱۱/۱۷	۰/۰۰	-
آزردهی/سردرگمی نقش مادر	-	-	-	-۰/۱۷	-	-۳/۶۹	۰/۰۰	-
عاطفه مثبت پدر	-	-	-	۰/۳	-	۴/۳۱	۰/۰۰	-
خشم پدر	-	-	-	-۰/۱۲	-	-۲/۹۷	۰/۰۰۳	-
حل مشکل	-	-	-	۰/۱۴	-	۲/۳۹	۰/۰۱۷	-
پر خاشگری فیزیکی پدر	۶	۰/۷۴۴	۰/۵۵۴	۰/۷۵	۷۷/۸۴	-۳/۸۸	۰/۰۰	-
آزردهی/سردرگمی نقش مادر	-	-	-	-۰/۱۷	-	۳/۷۳	۰/۰۰	-
عاطفه مثبت پدر	-	-	-	۰/۲۶	-	-۳/۳۶	۰/۰۰	-
خشم پدر	-	-	-	-۰/۱۴	-	۳/۲۶	۰/۰۰۱	-
حل مشکل	-	-	-	۰/۲	-	-۳/۱۴	۰/۰۰۱	-
پر خاشگری فیزیکی مادر	-	-	-	-۰/۲	-	۱۱/۷	۰/۰۰۲	-

بحث

فیزیکی پدر، آزردهی/سردرگمی نقش مادر، عاطفه مثبت پدر، خشم پدر، حل مشکل و پرخاشگری فیزیکی مادر توان پیش‌بینی معنادار برای رفتار قربانی شدن در مدرسه را داشته‌اند.

رفتار زورگویی در مدرسه یکی از مشکلات سازگاری در دوران نوجوانی است (۲۰) و اکثر محققان رشدی توافق دارند که شکلی از آزار و اذیت‌های جسمی، جنسی و روانشناختی

مطالعه نشان داد قربانی شدن در مدرسه با عملکرد خانواده و مولفه‌های آن ارتباط مثبت و معناداری، با تاکتیک‌های تعارض پدر و تاکتیک‌های تعارض مادر رابطه منفی و معناداری و با متغیرهای رابطه پدر با فرزند و تمام مولفه‌های آن و همچنین رابطه مادر و فرزند و تمام مولفه‌های آن رابطه منفی و معناداری دارد. همچنین مولفه‌های پرخاشگری

خانواده، پرخاشگری کلامی پدر، پرخاشگری فیزیکی پدر، پرخاشگری کلامی مادر و پرخاشگری فیزیکی مادر رابطه مثبت و معناداری با متغیر قربانی شدن در مدرسه دارند. مطالعات متعددی در زمینه شکل‌گیری خشم و خشونت با رفتارهای زورگویانه صورت گرفته است. مثلاً Smith & Brain (۳)، wook & Houston طی مطالعاتی به این نتیجه رسیده‌اند که پرخاشگری و خشونت همبستگی بالایی با رفتارهای تربیتی والدین دارد. سابقه‌ی تجربه‌ی سوءاستفاده و خشونت فیزیکی کودک در محیط خانه با رفتارهای زورگویی او در مدرسه مرتبط است (۱۰). خشونت خانگی بر کارکرد عاطفی، اجتماعی، رفتاری و شناختی فرد عوارضی بر جای می‌گذارد. Perrin & Barnett, Miller-Perrin RD (۲۹) اثرات مشاهده خشونت بین والدین را در سه بعد تقسیم‌بندی می‌کنند، (۱) درونی‌سازی و اثرات روانی، (۲) تأثیر بر کفایت و شایستگی تحصیلی و اجتماعی و (۳) برون‌سازی مشکلات رفتاری. منظور از درونی‌سازی و اثرات روانی مشاهده خشونت بین والدین، اضطراب، عزت نفس پایین، افسردگی، اقدام به خودکشی، انزوا، آسیب روانی و فشار روانی، احساس نگرانی، ناراحتی، شکست، خشم و سردرگمی، سرزنش خود و مشکلات جسمی-روانی است. طبق بررسی‌های تجربی افراد شاهد خشونت بین والدین دچار بی‌کفایتی اجتماعی، ضعف مهارتی در حل مشکل و حل تعارض و ضعف مهارت‌های شناختی می‌باشند. در حوزه سوم شاهدان خشونت بین والدین دارای خصلت‌هایی چون سطح بالای پرخاشگری، آزار خواهر-برادر، سوء مصرف مواد و الکلیسم می‌باشند (۳۰).

Sappington (۳۰) در مطالعه‌های خود نشان می‌دهد که تنبیه بدنی، بسیاری از مسائل مرتبط با خشونت را در آینده فرد تنبیه دیده در پی دارد. این مسائل شامل بزهکاری در نوجوانی و مخصوصاً رفتارهای خشن‌تر در بین بزهکاران جوان می‌باشد. همچنین او مطرح کرد آزار جسمی در کودکی همچنین با انواع گوناگونی از مسائل بهداشت روانی از قبیل خودکشی و خودتخریبی در نوجوانان، اضطراب، افسردگی، افکار پارانوئید، شخصیت اسکیزوئید، اختلال شخصیت مرزی، بهره‌هوشی پایین‌تر، مدرسه‌گریزی، فرار از منزل و اختلال در رشد طبیعی در دوران کودکی مرتبط است. به علاوه Wolak & Finkelhor (۱۹۹۸) به نقل از حاج یحیی (۳۲) در پژوهش‌های خود دریافتند که بچه‌ها و نوجوانانی

یک یا چند دانش‌آموز دیگر به صورت مکرر در یک دوره‌ی زمانی است (۲۱) که به عنوان یک نوع خشونت سطح پایین (۲) مورد توجه روانشناسان مدرسه قرار گرفته است (۲۰). از طرفی، محیط خانواده نقش بسزایی در شکل‌گیری شخصیت کودک و الگوهای رفتاری او دارد. خانواده اولین نهاد اجتماعی است که کودک به آن وارد می‌شود و این نهاد پر قدرت وی را برای ایفای نقش‌های مختلف دوره‌های متفاوت زندگی آماده می‌سازد (۲۲).

در خصوص ارتباط مثبت عملکرد خانواده و مولفه‌های آن با متغیر قربانی شدن باید گفت با توجه به اینکه هرچه نمره دانش‌آموز در متغیر عملکرد خانواده بیشتر باشد یعنی عملکرد خانواده نامناسب‌تر باشد، قربانی شدن در مدرسه بیشتر می‌شود. یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد که فرایندهای خانواده بر اضطراب، افسردگی و فشار روانی نوجوانان اثر می‌گذارد (۲۳)، خانواده محیط مهمی است که با طیف وسیعی از رفتارهای اجتماعی و هیجان، با فرزندان ارتباط دارد (۲۴). روال روزانه و عادی خانواده‌ها، ارتباطات و تعارضاتشان به عنوان منابعی که بر رشد فرزندان مؤثر است مطرح می‌شود (۲۵). فرزندان در فرایند جامعه‌پذیری با تأثیر از خانواده بسیاری از ارزش‌ها، باورها و معیارهای رفتاری پذیرفته شده‌ی جامعه‌ی خود را فرا می‌گیرد و با ورود به دوره‌های نوجوانی، جوانی و بزرگسالی این فرایند تحت تأثیر جامعه، کامل می‌گردد (۲۶). پیوندهای درون خانواده‌ها مکان‌هایی برای شکل‌گیری الگوهای رفتاری نوجوانان است که آنان را در بسیاری از تصمیمات رفتاری و روابط اجتماعی راهنمایی می‌کند. الگوهای نهادها دربرگیرنده راه‌هایی برای مدیریت رفتار و حل تعارضات رفتاری است. بر اساس نظریه تداعی افتراقی، رفتار انحرافی در تعامل با دیگران خصوصاً در تعامل با افراد نزدیک و صمیمی آموخته می‌شود. بنابراین رفتارهای انحرافی والدین و دوستان از مهمترین منابع برای یادگیری رفتارهای بزهکارانه است. بررسی‌های تحقیقی و آماری نشان داده است که عملکرد خانواده رابطه مستقیمی با بروز رفتارهای انحرافی و ارتکاب جرم دارد (۲۷).

در خصوص تاکتیک‌های تعارض پدر و تاکتیک‌های تعارض مادر می‌توان گفت هرچه قدر والدین تاکتیک‌های حل تعارض در خانواده بیشتر استفاده کنند، قربانی شدن در مدرسه توسط دختران کم‌تر است. همچنین نتایج نشان داد خشونت پدر در خانواده، خشونت مادر در

می‌باشند. در تبیین این نتایج می‌توان گفت تأثیر نقش پدر بر دختران بیشتر از نقش مادر در خانواده می‌باشد، در واقع رابطه مادر- فرزند از نوع تعاملی است و اثرات آن به انگیزه‌های مادر و فرزند و سازگاری آنها با هم مربوط می‌شود. اما با اینکه تأثیر روزمره مادر بر فرزندان از تأثیر روزمره پدر مستقیم‌تر است ولی مادر برای حمایت عاطفی بی‌اندازه به پدر متکی است. در نتیجه کیفیت کلی ارتباط مادر- فرزند تا حدود بسیار زیادی بر اساس ارتباط پدر- فرزند شکل می‌گیرد. به اعتقاد lindes (۳۶) ارتباط کودک با پدر به طور معمول بیش از ارتباط او با مادر معرف همبستگی خانوادگی است. البته این یافته با برخی از مطالعات خارجی (به عنوان مثال cherelu, ۳۶) ناهمسو است که احتمالاً عدم هم‌خوانی را باید در تفاوت‌های ساختار خانودگی ایران با این جوامع جستجو کرد. همچنین نتایج نشان داد که نگرش مستبدانه‌ی مادر احتمال بروز رفتار زورگویی را در میان دختران افزایش می‌دهد (۹).

نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان دادند که متغیرهای خانوادگی به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر فرایند قربانی زورگویی شدن اثر دارند. عوامل خانوادگی تأثیر بسزایی در شکل‌گیری الگوهای رفتاری نوجوانان دارد، آموزش شیوه‌های فرزندپروری و نظارت صحیح والدین بر فرزندان می‌تواند از بسیاری آسیب‌های اجتماعی در آینده پیشگیری نماید. یافته‌های این پژوهش حاصل اطلاعات گردآوری شده از طریق پرسشنامه‌های خودگزارشده‌ی دانش‌آموزان محدود به دختران دبیرستانی بود، بنابراین پیشنهاد می‌گردد استفاده از ابزارهای مختلفی مثل مصاحبه، مشاهده و درجه‌بندی رفتار دانش‌آموزان و نیز حضور و همکاری والدین در پژوهش‌های مشابه بر قابلیت اعتماد نتایج پژوهشی خواهد افزود.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از پایان نامه نویسنده اول در مقطع کارشناسی ارشد رشته مشاوره خانواده دانشگاه خوارزمی که با درجه عالی در سال ۱۳۹۴ دفاع شده است، می‌باشد. نویسندگان این پژوهش از کلیه مسئولان آموزش و پرورش منطقه هفت تهران، مدیران مدارس و دانش‌آموزانی که در این مسیر پژوهشگران را یاری نمودند قدردانی می‌نمایند.

تعارض در منافع

نویسندگان اظهار می‌دارند که هیچ‌گونه تعارض منافی در مورد این مقاله وجود ندارد.

که شاهد خشونت بین والدین خود بوده‌اند، بیشتر احتمال دارد که مشکلات رفتاری از قبیل پرخاشگری، بزهکاری، زورگویی و مدرسه‌گریزی داشته باشند. سلامبولچی (۱۸) در مطالعه‌ای با عنوان، بررسی علل ناسازگاری دانش‌آموزان در دوره ابتدایی نشان داد که رابطه پدر مادر با یکدیگر در میزان ناسازگاری دانش‌آموزان (رفتارهای ضد اجتماعی) نقش دارد. همچنین Mouse and Mouse (۱۸) در مطالعه‌ای با عنوان مرتکبان کودک‌آزاری نشان داد، مرتکبان کودک‌آزاری، تضاد خانوادگی بیشتر، کاهش همکاری، انسجام و روابط عاطفی کمتری را در خانواده خود دارند و در مقابل، خانواده‌های فاقد خشونت با ویژگی‌هایی چون همکاری اعضای خانواده و شرکت در فعالیت‌های مفرح و لذت‌بخش خانوادگی، سبب افزایش روابط عاطفی می‌شوند. Muller (۳۳) در مطالعه‌ای با عنوان کودکان شاهد کشمکش و خشونت‌های زناشویی والدین علیه آنها، نشان داد بسیاری از این کودکان دارای اختلالات عاطفی، مشکلات رفتاری و مسائل سازگاری اجتماعی بودند. افزون بر این، شاهد خشونت بین والدین بودن، خطر قربانی خشونت بودن و یا مرتکب خشونت شدن را در نوجوانی افزایش می‌دهد. تحلیل یافته‌ها نشان داد رفتار قربانی شدن در مدرسه با متغیرهای رابطه پدر با فرزند و تمام مولفه‌های آن و همچنین رابطه مادر و فرزند و تمام مولفه‌های آن رابطه منفی و معناداری دارد. در این مورد می‌توان گفت، روابط مطلوب ولی-فرزندی باعث می‌شود که والدین به طور جدی‌تر و بیشتر در مسائل مربوط به فرزندان درگیر شوند و فرصت‌های بیشتری هم برای نظارت و کنترل آنها داشته باشند. بنابراین با افزایش نظارت والدینی، نوجوانان کمتر از همسالان منحرف تأثیر می‌پذیرند و کمتر احتمال دارد که در مشکلات رفتاری مثل رفتارهای ضداجتماعی، رفتار جنسی پرخطر، شکست تحصیلی و سوءمصرف مواد درگیر شوند (۳۴). همانندسازی هرچه بیشتر با والدین، به هماهنگی و پیوستگی با ارزش‌ها و رفتارهای آنها منتهی می‌شود. بر اساس نظریه تعامل خانواده (۳۵) روابط ولی-فرزندی، شخصیت و رفتار و ارزش‌های نوجوان را تحت تأثیر قرار می‌دهد که به تبع آن بر انتخاب گروه دوستان توسط نوجوان و همچنین رفتارهای مثبت اجتماعی نیز مؤثر است. نتایج همچنین نشان داد که پرخاشگری فیزیکی پدر، عاطفه مثبت پدر و حل مشکل به صورت مستقیم و آزرده‌گی/ سردرگمی نقش مادر، عاطفه مثبت پدر و پرخاشگری فیزیکی مادر به صورت معکوس پیش‌بینی کننده رفتار قربانی شدن

REFERENCES

1. Olweus D. Bully/victim Problems in School: Knowledge Base and an Effective Intervention Program. *The Irish J Psychol.* 1993;18:179-190.
2. Chen JK, Astor RA. School Violence in Taiwan: Examining How Western Risk Factors Predict School Violence in an Asian Culture. *Interpersonal Violence.* 2010;25(8),1388-1410.
3. Smith PK, Brain BF. Bullying in the School. *Aggressive Behav.* 2000;26 (1):1-9.
4. Yuslyany GA, Habibi M, Soleimani E. The Relationship between Discipline Desired Behavior and Family Functioning, Locus of Control and Self-esteem of Students. *J Sch Psychol.* 2012;1(2):114-34. (Full Text in Persian)
5. Bowes L, Arseneault L, Maughan B, Taylor A, Caspi A, & Moffitt TE. School, Neighborhood, and Family Factors are Associated with Children's Bullying Involvement: A Nationally Representative Longitudinal Study. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry.* 2009. 48(5):545-53.
6. Jantzer V, Haffner J, Parzer P, Resch F, Kaess M. Does Parental Monitoring Moderate the Relationship between Bullying and Adolescent Nonsuicidal Self-injury and Suicidal Behavior? A Community-based Self-report Study of Adolescents in Germany. *BMC Public Health.* 2015;15(1):583-95.
7. Erginoz E, Alikasifoglu M, Ercan O, Uysal O, Alp Z, Ocak S, Albayrak Kaymak D. The role of parental, school, and peer factors in adolescent bullying involvement: Results from the Turkish HBSC 2005/2006 study. *Asia Pac J Public Health,* 2015; 27(2), 1591-1603.
8. Duggins SD, Kuperminc GP, Henrich CC, Smalls-Glover C, & Perilla JL. Aggression among Adolescent Victims of School Bullying: Protective Roles of Family and School Connectedness. *Psychol violence.* 2016;6(2):205-20.
9. Springer AE, Cuevas Jaramillo MC, Ortiz Gómez Y, Case K, & Wilkinson A. School Social Cohesion, Student-school Connectedness, and Bullying in Colombian Adolescents. *Global Health Promot.* 2016: 23(4):37-48.
10. Santrock J W. *Essentials of Life-span Development:* McGraw-Hill. 2014.
11. Rigby K, Slee P Bullying among Australian children: Reported behaviour and attitudes to victims. *J Soc Psychol,* 1991; 131, 615-627.
12. Baldry AC, Farrington DP. Bullies and Delinquents: Personal Characteristics and Parental Styles. *J Community Appl Soc Psychol.* 2000;10(1):17-31.
13. Perry DG, Perry L, Kennedy E. Conflict and the Development of Antisocial Behaviour. In C. U. Shantz, W. W. Hartup (Eds.), *Conflict in Child and Adolescent Development,* 1992. London: Cambridge University Press.
14. Ahmed E, Braithwaite V. "What, Me Ashamed?" Shame Management and School Bullying. *Res Crime Delinquency.* 2004;41:269-294.
15. Bayrami M, Alaei P. Bullying in Female Middle Schools: The Role of Parenting Styles and Perception of Family's Emotional Environment. *J Sch Psychol.* 2013;2(3):38-56. (Full Text in Persian)
16. Dussich JPI, Maekoya Ch. Physical Child Harm and Bullying-Related Behaviors: A Comparative Study in Japan, South Africa, and the United States. *Offender Ther Comp Criminology.* 2007;51(5):495-509.

17. Araghi Y. Comparison of the Quality of Parent- Child Relationship of Two Groups of Aggressive and Non Aggressive boy Students. *Psychol stud.* 2008;4(3):113-129. (Full Text in Persian)
18. Rafieefar SH, Parsania S. Violence Against Women, World Health Organization, Tehran: Publication Tandis. 2001. (Full Text in Persian)
19. Enayat H, Yaghoobi Dost. The Relationship between Marital Conflict and Domestic Violence than Girls. *J Women Soc* 2012;3(3). (Full Text in Persian)
20. Liu J. Early Health Risk Factors for Violence: Conceptualization, Evidence, and Implications. *Aggression Violent Behav*, 2011;16:63-73.
21. Villanti A, Boulay M, Juon HS. Peer, Parent and Media Influences on Adolescent Smoking by Developmental Stage. *Addict behav.* 2011;36(1):133-36.
22. Abdollahzadeh N, Samani S. The Family Processes, Family Content and Adolescence Emotional Problems. *Procedia-soc Behavsci.* 2010;5: 733-37. (Full Text in Persian)
23. Patchin, JW, Hinduja S. Traditional and Nontraditional Bullying among Youth: A Test of General Strain Theory. *Youth Soc.*2011;43(2): 727-51.
24. Wong DSW, Lok DPP, Lo TW, Ma SK. School bullying among Hong Kong Chinese primary schoolchildren. *Youth and Society*, 2008; 40(1), 35-54.
25. Goldenberg I, Goldenberg H, Family Therapy, Translated by Mohammad Reza Hosseini Shahybrvaty and S. Naqshbandi, Tehran, mental publication, 2002.
26. Meunier JC, Roskam I, Stievenart M, Moortele G, Browne DT, Kumar A. Externalizing Behavior Trajectories: The Role of Parenting, Sibling Relationships and Child Personality. *J Appl Dev Psychol*, 2011; 32(1):20-33.
27. Fiese BH, Winter MA. Family Influences. *Encyclopedia of Infant and Early Childhood Development*, 2008;492-501.
28. Rahmani F, Seyed-fatemi N, Baradaran-rezaee M, Sedaghat K, Fathiazar S. The Relationship of Parenting Style and the Extent of Problem Behaviors in Students. *Psychiatry Clin Psychol Iran.* 2007;12(4):365-70 (Full Text in Persian).
29. Sappington AA. Childhood Abuse as a Possible Focus for Early Intervention into Problems of Violence and Psychopathology. *Aggression Violent Behav.* 2000;5(3): 255-56.
30. Haj-Yahia, Muhammad M, Baerwald P. The Incidence of Witnessing Interparental Violence and Some of Its Psychological Consequences among Arab Adolescents. *Child Abuse Neglect.* 2001; 25(7): 885-907.
31. Cottrell L, Shuli Y, Hongjie L, Deveaux L, Lunn S, Mac Bain R, Stanton B. Gender-based Model Comparisons of Maternal Values, Monitoring, Communication, and Early Adolescent Risk Behavior. *J Adoles Health*, 2007;41:99-109.
32. Lezin N, Lori A, Rolleri M, Bean S, Taylor T. Parent- child Connectedness: Implications for Research Interventions and Positive Impacts on Adolescents. *Adoles Health.* 2004;24:205- 221.
33. Zardkhaneh Akbari S, Javadi R. Identity and Relationship-child Relationship Valley Addicted women. *J Fam.* 2009;5(19). (Full Text in Persian)